עה א מיי' פרק ו מהלכות ממרים ומוסיפין הלכה ד: ב מיי' פ"ט מהלכות קרבן פסח הלכה ה

הגהות הב"ח

(א) גמ' בשלמא למ"ד לא הוי היקש: (ב) שם אלא למ"ד הוי היקש: (ג) רש"י ד"ה ה"ג ואיבעית אימא וכו' אם כתוב בתורה והוקש כזכור לתורה עצמה והיה למד כל"ל ומיבעי ליה מזה ושוק ולמדה בהיקש אי הוי הוקש כזכור לתורה ממקל:

מוסף רש"י

חוץ מפנים בחד זימנא גמיר. אי נמי סבירא ליה דפנים בהיקש למד, יכול לחזור וללמוד על הסיכל בפת אחת מה שכתוב בו בפיטום, בגון אחת למעלה בשעיר ובפת למטה בפר, ועמהם אף מה שלמד בהיקש, ויכיר דמי היקש שאינו למד מן ההיקש בגון אם לא הוצרך היכל ללמוד מן נפני ולפנים אלא מה שלמד בהיקש, אבל השמע להוצרך ללמוד ממנו את המפורש בו, למד הכל בפת אחת (יומא נז.). בשלמא למ"ד לא הוי היקש כו'. כלומר בין מה שכתוב בו בגופיה בין מה שלמד מדבר אחר נפקא ליה למימר עשר עשרונות הוא, דבדיליה כתיבי עשר חלות כדילפינן לעיל בתרומה אחת מעשרה, ולהכי נמי מפיק שלמה דעשרון יהא לכל חלה, הכי עשר עשרונות, שלכך נאמר היקש הוא ויכול ללמוד על שלמה דעשרה עשרונות הוא, והכי דמי היקש נמור כגון אי לא הוי כתיב עשר חלות לגופיה ושמיט שלמה הוי עשר עשרונות ולילפינן מהדדי להכיה את היקש נמור: שאין ת"ל תביאו. להכי לעיל מיניה כתיב ככתיב והקרבתם ממנה חלה מלמד שמשמשתיכם לחם מעופה: כל שאתה מביא ממקום אחר. דהוומות לחם שבשלו ממנו: אי מה להלן שני עשרונים. דהוה לחך גיסא מה בשמי שלמה ג' עשרונות ומו לא, אף כאן בשמי שלמה ג' עשרונות כל עשרונים שבשלו ג' חלות: ת"ל תהיינה. יתירה לדבריהם היא ופשיע"ג היא דכתיב בשמי שלמה לחם ליף לתורה, דאם אינו ענין לשמי עשרונים, תנהו ענין למתן שבתורה דליהוו י' עשרונים: ולמדנו עשרה למחין. משמי שלמה שהוא ממן, דתניינה במתן כתיב: נגד חמין הבא מצה. דכמה שמניתי סולת לעוקר ממן הבא מלה: תביאו ריבויא היא. ל"ל מביאו ריבויא הוא דמשמע כתיב ככתיב ק"ל ממקל עליו ומן מזה ושוק שלמדנו בהיקש כתוב בה מלמדת שהוא כמותו ואין לומר מה לפנים שאני שכן קדשים ונאכלים לזכרי כהונה דכתיב בגופיה. ור"י פירש דמאחת למעלה דכתיב בשעיר בפנים ילפי' בהיקשא דוכן יעשה בין בפנים בין בחוץ בין בפר בין בשעיר וכן משבע דלמטה דכתיבי בפר בפנים ילפינן בין בחוץ בין בפנים בין בפר [בין] בשעיר בלומר בכל ההמות כו' (שמב"י): כה] ס"ל דהכי משמע ליה וכן יעשה באהל מועד בשתי בהמות כמו שעשה אחת למעלה בשעיר וכן כאשר עשה בפר בפנים למטה יעשה לשתי ההמות באהל מועד ורבינו חננאל כו' (ש"מ). ולפניעו ע"פ ס"ז: בו] ס"ל משבע (צ"ק): בז] ס"ל דהכי (ר"א"ם): בח] ס"ל שבתורה (ש"מ וצ"ק): בט] ילפינן מצה מחמץ כל"ל (ש"מ): ל] ס"ל דהיינו שליש עשרון לכל חלה וחלה (ש"מ). והיינו הך. ובל"ק לכל מין של מצה: לא] ליה הימנו כדפירש כל"ל (ש"מ). ס"ל ליה כמאן דכתיב בגופיה דחמץ (צ"ק): לב] כתיב ואימא עשרה קפיזי ומשני בעשרונות דיבר הכתוב כו' (צ"ק): לג] דתהיינה אתביאו דלחמי תודה כל"ל (שמב"י): לד] ס"ל דמשמע י' חלות אתביאו קאי ובלשון כו' (ש"מ). ולפניעו ע"פ ס"ז: לה] לא מייתרא למידרש כל"ל (ש"מ): לו] דליהוו כל חד כחלות כל"ל (צ"ק וש"מ). ס"ל דליהוו כחלה של תרומה (בה"ז): לז] ניכר כל כך עמוד השחר כל"ל (ש"מ): לח] ויש ליישב הגירסא וה"ס מדלא קתני כו' (ע"פ ר"פ בב"ש, וכ"ז בש"מ):

ואיבעית אימא חוץ מפנים בחד זימנא גמיר. פירש בקונטרס לכולה מילתא דהיכל בעי למילף מפנים ולחידי דניתן היקש לדרוש בדברים המפורשים בפנים כגון למטה כפר ולמעלה בשעיר נדלמד [ב] ולמד בפת אחת מה שלמד בפנים בהיקש עמו ובגי היקש ללעיל נמי מה שהיה צריכין ללמוד לבכור תנופת חזה ושוק וזמן מכילה והוקש בכור לתורה עצמה ללמוד שמיהן ממנה מתן שתורה מלמדת מלמדת עליו זמן מכילה דכתיב בה מלמדת עליו נמי מזה ושוק שלמדתנו בהיקש משלמים מבל עכשיו שלא הוקש לתורה אלא לחזה אלא מה לחזה ושוק [גא] ממנו זמן מכילה נבדו מה אתה אומר לחזה ושוק של תורה הקישו הכתוב [גב] נו עצמו לא למדו בתורה אלא בהיקש ע"כ נשון הקונט' וקשה לפירושו מהא דאמר לעיל (דף מט:) דיותרת ושתי הכליות דעבודת כוכבים הוי דבר הלמד בהיקש ואינו חוזר ומלמד בהיקש אע"ג דכתיבי בהדי הדדי [גג] ההיא היקשא לדבריכם דכתיבי בפר העלם גופיה כגון חזות וכמה דבריס ולא אמרי' בחד זימנא גמיר ועוד אמרי' לעיל (דף נה.) דלא ילפינן זבחי שלמי ציבור לפסח מחד על גד דלריכא ההיא [גד] ולילפינן בהיקשא [דנאכל לזכרי כהונה] [ס] ותי' ר"י דמאחת למעלה דכתיב בשעיר יליף מבחוץ בין בפר בין בשעיר להכי [הא] מקמע וכן יעשה בחוץ בין בפר בין בשעיר וכן בשבע [בו] למטה דכתיבי בפר בפנים ילפינן (בין) בחוץ בין בפר [בין] בשעיר כלומר בכל ההמות ורבינו חננאל [גה] פירש בפרק הוליאו לו (יומא נז.) בחלה זימנא גמיר [בז] גמרינן שיהיו כל עשיותיו שוות בין בפנים בין בחוץ שכל חזות בפר ומלמד בהיקש ס"ג מסוס דתרומת מעשר מולין הוא ס"ג מסוס דפרק בפ' התודה (מנחות עז:) ולימא ב' עשרונות ותו לא כשמי שלמה וקאמר ת"ל תהיינה וגרסי' התם מאי תלמודא אמר ר' יצחק בר אבדימי תהיינה כתיב [לב] עשרה עשרונות דבר הכתוב ומריבוי ג' יוצין דריש דחד ויו"ד יתיר משמע עשרה ומסתברא דהאי יו"ד דתהיינה [לג] שלשתי תודה קאי דאי שלשתי שלמים שהם שתי כבשים והיינו ריבויא דכתיב בשלמי תודה ודחי דהיינו שלשתי כבשים כמו [ז] למטה כפר ולמעלה בשעיר נדלמד ולמד בפת אחת מה שלמד בפנים בהיקש עמו ובגי היקש ללעיל נמי [ח] מה כתוב בתודה [ט] והוקש בכור לתודה [ג] ללמוד לו חזה ושוק ולמדתה בהיקש מי הוי הוקש בכור לתודה עלמה והיה למד ממנה תנופת חזה ושוק ומכילת יום ולילה דממון שיכולה ללמוד עליו זמן מכילה שהוא כתוב בה מלמדת נמי עליו תנופת חזה ושוק מבל מלמדתנו בהיקש מי הוי הוקש עלמה לא הקישה הכתוב בה מלמדת לתודה עלמה אלא למאן דאמר (לא) הוי היקש מאי איכא למימר תביאו יתירא [ג] אמר רב יוסף רבי אלעזר בן עזריה היא דתניא רבי אלעזר [בן עזריה] אומר נאמר כאן [3]בלילה [הזה] ונאמר להלן [4]ועברתי בארץ מצרים בלילה הזה [ד]מה להלן עד חצות אף כאן עד חצות א"ל ר"ע והלא כבר נאמר [5]ואבלתם אותו בחפזון עד שעת חפזון א"כ מה ת"ל בלילה הזה שיכול יהא ככל הקדשים הנאכלים ביום ת"ל בלילה [6]בלילה יהא [ה] נאכל ואינו נאכל ביום א"ל אבי וממאי דרבי אלעזר ב"ע ודאורייתא דלמא דרבנן ולהרחיק מן העבירה א"כ מאי אלא עד [ו] חצות [אלא] כי התם מה התם דאורייתא אף כאן נמי דאורייתא.

הדרן עלך איזהו מקומן

ס"ג ולימא חומא חוץ מפנים בחד זימנא גמיר. והכי ליתא בסדר יומא בפרק הוליאו לו (דף נז.) כלומר נהי נמי דהיקש מקומות בהיקש בהמות הוא ליכל והיקש [ט] לורך פנים הוא אף"ה לא דמי להסוא דלעיל דלתילו היכל כולה מילתא בעי למילף מפנים ולחידי דניתן היקש לדרוש בדברים המפורשים בפנים כמו [ז] למטה בפר ולמעלה בשעיר נדלמד ולמד בפת אחת מה שלמד בפנים בהיקש עמו ובגי היקש ללעיל נמי [ח] מה כתוב בתודה [ט] והוקש בכור לתודה [ג] ללמוד לו חזה ושוק ולמדתה בהיקש מי הוי הוקש בכור לתודה עלמה והיה למד ממנה תנופת חזה ושוק ומכילת יום ולילה דממון שיכולה ללמוד עליו זמן מכילה שהוא כתוב בה מלמדת נמי עליו תנופת חזה ושוק מבל מלמדתנו בהיקש מי הוי הוקש עלמה לא הקישה הכתוב בה מלמדת לתודה עלמה אלא למאן דאמר (לא) הוי היקש מאי איכא למימר תביאו יתירא [ג] אמר רב יוסף רבי אלעזר בן עזריה היא דתניא רבי אלעזר [בן עזריה] אומר נאמר כאן [3]בלילה [הזה] ונאמר להלן [4]ועברתי בארץ מצרים בלילה הזה [ד]מה להלן עד חצות אף כאן עד חצות א"ל ר"ע והלא כבר נאמר [5]ואבלתם אותו בחפזון עד שעת חפזון א"כ מה ת"ל בלילה הזה שיכול יהא ככל הקדשים הנאכלים ביום ת"ל בלילה [6]בלילה יהא [ה] נאכל ואינו נאכל ביום א"ל אבי וממאי דרבי אלעזר ב"ע ודאורייתא דלמא דרבנן ולהרחיק מן העבירה א"כ מאי אלא עד [ו] חצות [אלא] כי התם מה התם דאורייתא אף כאן נמי דאורייתא.

הדרן עלך איזהו מקומן

תורה אור השלם

1. מִמּוֹשְׁבֹתֵיכֶם תָּבִיאוּ לֶחֶם תְּנוּפָה שְׁתַּיִם שְׁנֵי עֶשְׂרֹנִים סֹלֶת תִּהְיֶינָה חָמֵץ תֵּאָפֶינָה בִּכּוּרִים לַיהוָה:
ויקרא כג, יז

2. עַל חֵלֶת לֶחֶם חָמֵץ יַקְרִיב קָרְבָּנוֹ עַל זֶבַח תּוֹדַת שְׁלָמָיו: ויקרא ז, יג

3. וְאָכְלוּ אֶת הַבָּשָׂר בַּלַּיְלָה הַזֶּה צְלִי אֵשׁ וּמַצּוֹת עַל מְרֹרִים יֹאכְלֻהוּ: שמות יב, ח

4. וְעָבַרְתִּי בְאֶרֶץ מִצְרַיִם בַּלַּיְלָה הַזֶּה וְהִכֵּיתִי כָל בְּכוֹר בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם מֵאָדָם וְעַד בְּהֵמָה וּבְכָל אֱלֹהֵי מִצְרַיִם אֶעֱשֶׂה שְׁפָטִים אֲנִי יְהוָה:
שמות יב, יב

5. וְכָבְהּ תֹּאכְלוּ אֹתוֹ מָתְנֵיכֶם חֲגֻרִים נַעֲלֵיכֶם בְּרַגְלֵיכֶם וּמַקֶּלְכֶם בְּיֶדְכֶם וַאֲכַלְתֶּם אֹתוֹ בְּחִפָּזוֹן פֶּסַח הוּא לַיהוָה: שמות יב, יא

גליון הש"ס

[תום' ד"ה ואיבעית אימא חוץ וכו' ותירוץ ר"י וכו'. ע' שבועות דף י ע"ב תוס' ד"ה והמקום וכו'] שם ד"ה היינו וכו' משום דדבר הלמד בנו"ש חוזר ומלמד בהיקש. עיין לעיל דף ג ע"ב תוס' ד"ה תמר. ול"ע:

שינוי נוסחאות

א] נכ"ק וכ"ל ואבע"א דם ובשר חדא מילתא היא. ולתי' יודע לפרקם וע' לקמן ס ע"ב (דק"ס): ב] ס"ל כנגד (ש"מ): ג] ס"ל רייבויא היא (ש"מ): ד] ס"ל הוא (כתה"י וש"מ): ה] עד חצות נמקק (ש"מ): ו] והיכי בהמות צורך (כתה"י וש"מ): ז] ס"ל כגון (ש"מ): ח] נמי אי הוי הוקש בכור כו' כל"ל ואסקה נמקק (צ"ק). ככתה"י מכלן עד סוס"ד ס"ל ומכו אסוקי לגון כש"י בתה"י ומבע"ל ע"ש. ט] כתה"י ליתא מכלן ועד סס"ד: יא] ס"ל ביה (ש"מ): יב] ס"ל נדרש: כא] תיבות ולללמוד ממנו זמן אכילה נמקק (ש"מ): כב] הכתוב הין עצמן לא כל"ל (כתה"י דרש"י). וכ"ל תום ס. ס"א הוא עצמו (ש"מ): כג] ס"ל דצריכא (ש"מ): כד] ס"ל ההיא ילפותא למילף שהן קדשי

ו) [מנחות עז:] פנ:] ת"כ צו פרשי ד ה"ז, ב) ת"כ שם ה"ט ופ"א ה"י, ג) ברכות ט. פסחים קכ: [מגילה כא.] ירושי ברכות פ"א ה"א, ד) ע' ירושי שם, פסחים פ"י ה"ז, ה) מנחות עז:, ו) [ועי' תו' יומא נז. ד"ה תוך פסחים קכ: ס"ל תמר שם ותו' מגילה כא. ד"ה למחוי].

קדשים ונאכלים לזכרי כהונה דכתיב בגופיה. ור"י פירש דמאחת למעלה דכתיב בשעיר בפנים ילפי' בהיקשא דוכן יעשה בין בפנים בין בחוץ בין בשעיר וכן משבע דלמטה דכתיבי בפר בפנים ילפינן בין בחוץ בין בפנים בין בפר [בין] בשעיר בלומר בכל ההמות כו' (שמב"י): כה] ס"ל דהכי משמע ליה וכן יעשה באהל מועד בשתי בהמות כמו שעשה אחת למעלה בשעיר וכן כאשר עשה בפר בפנים למטה יעשה לשתי ההמות באהל מועד ורבינו חננאל כו' (ש"מ). ולפניעו ע"פ ס"ז: בו] ס"ל משבע (צ"ק): בז] ס"ל דהכי (ר"א"ם): בח] ס"ל שבתורה (ש"מ וצ"ק): בט] ילפינן מצה מחמץ כל"ל (ש"מ): ל] ס"ל דהיינו שליש עשרון לכל חלה וחלה (ש"מ). והיינו הך. ובל"ק לכל מין של מצה: לא] ליה הימנו כדפירש כל"ל (ש"מ). ס"ל ליה כמאן דכתיב בגופיה דחמץ (צ"ק): לב] כתיב ואימא עשרה קפיזי ומשני בעשרונות דיבר הכתוב כו' (צ"ק): לג] דתהיינה אתביאו דלחמי תודה כל"ל (שמב"י): לד] ס"ל דמשמע י' חלות אתביאו קאי ובלשון כו' (ש"מ). ולפניעו ע"פ ס"ז: לה] לא מייתרא למידרש כל"ל (ש"מ): לו] דליהוו כל חד כחלות כל"ל (צ"ק וש"מ). ס"ל דליהוו כחלה של תרומה (בה"ז): לז] ניכר כל כך עמוד השחר כל"ל (ש"מ): לח] ויש ליישב הגירסא וה"ס מדלא קתני כו' (ע"פ ר"פ בב"ש, וכ"ז בש"מ):

טעם הוא לומר כי התם (דנאמר בלילה מעיינין) [דומיא דלילה ומעיינין] נלע (שאר כת) [הכרמן], דילמא הא כדאיתא הא כדאיתא. וה"פ מאי אלא לומר כי התם דומיא דלילה ומעיינין, וא"ל דהוי דאורייתא, ויש ליישב דדייק כו' (הר"פ):